

Advies

ten aanzien van de 'inventarisatienota - op weg naar een sluitende begroting 2012-2014'

'De Denker' van Rodin uit het Singer Museum te Laren in stukken gekliefd door bronstieven.

**Denk na! Wie aan Cultuur
alleen materiële waarde toekent
kan snel besparen.
Herstellen duurt veel langer.**

CULTUUR
PLATFORM
Pijnacker-Nootdorp

Inleiding

Het Cultuurplatform Pijnacker-Nootdorp is gevraagd om tijdens een consultatiegesprek met (een deel van) de gemeenteraad met een advies te komen m.b.t. tot de voorgenomen bezuinigingsplannen. Het gaat hierbij om de bezuinigingsplannen die zijn beschreven in de 'inventarisatienota – op weg naar een sluitende begroting 2012-2014'. Het Cultuurplatform is te rade gegaan bij de instellingen en particulieren die zich in Pijnacker-Nootdorp met kunst- en cultuurbeoefening bezighouden. Het onderliggende document is een overzicht van wat de betrokkenen geconstateerd hebben en eindigt met een advies aangaande de bezuinigingsvoorstellen. Dit advies is getoetst bij de diverse betrokkenen en wordt gedragen door de kunst- en cultuurbeoefenaars van Pijnacker-Nootdorp.

Uitgangspunten

De gemeente Pijnacker-Nootdorp kent (nog) een gevarieerd en aantrekkelijk aanbod van culturele activiteiten. In een aantal gevallen ondersteunt de gemeente de activiteiten door het verlenen van subsidies. Het budget dat de gemeente beschikbaar heeft voor het ondersteunen dan wel mogelijk maken van deze activiteiten is relatief laag. Landelijk besteden Nederlandse gemeentes gemiddeld €81,90 per inwoner aan cultuur. Als dat gemiddelde naar de gemeentelijke situatie wordt vertaald, zou in Pijnacker-Nootdorp rond de € 4.000.000 aan kunst en cultuur besteed worden. Nu is dat iets meer dan €1.000.000.

Het stimuleren van burgerinitiatieven is een belangrijke rol voor het openbaar bestuur. Het zijn deze initiatieven die de vitaliteit van een samenleving bepalen. Dat geldt voor kunst en cultuur, en het werkt ook door in de economie. Het Cultuurplatform wijst de gemeente met klem op de voorbeelden van gemeentes die in zoverre bereid zijn strategische keuzes te maken, dat ze kiezen om juist meer in kunst en cultuur te investeren. Uit de studie 'de aantrekkelijke stad' (G.A. Marlet, 2009 - VOC Uitgevers) blijkt dat steden die investeren in kunst en cultuur het ook economisch beter doen. Het draagt bij aan een aantrekkelijk leef- en werkklimaat en is gunstig voor het vestigingsbeleid.

Wij pleiten niet voor zonder meer extra fondsen, maar voor een verstandige inzet van gemeenschapsmiddelen. Een overheid dient het rendement van de (financiële) middelen te vergroten. Als dat niet het uitgangspunt is, is het onzinnig om geld van de burgers te herverdelen. Dit vereist een heldere visie op het economische en maatschappelijke belang van kunst en cultuur, een gemeentelijke/gemeenschappelijke ambitie. Deze overwegingen worden al langer naar voren gebracht en zijn na de fusie extra relevant geworden. De behoefte aan een cultuurbeleid als basis voor de besteding van gemeenschapsmiddelen heeft er onder meer toe geleid dat een kleine twee jaar geleden door de gemeente het Cultuurplatform is ingesteld. Het platform adviseert de gemeente over de opzet van dit beleid.

Dit beleid is er nog (steeds) niet. Dat maakt het uitermate lastig om een verstandige positie te kiezen nu er, dwars door het beleidsvormende traject heen, vrij abrupt en ingrijpend bezuinigd moet worden. Omdat we nog niet duidelijk weten waar we met de gemeente naar toe willen, waar we over tien jaar willen staan, is het vrijwel onmogelijk om strategisch verantwoord te adviseren over bezuinigingen. Wat wel, wat niet, wat meer, wat minder, hoeveel en waarom. Zonder visie zijn deze vragen eigenlijk niet te beantwoorden. Het enige dat wij op dit moment kunnen doen is proberen te voorkomen dat de bestaande activiteiten onherstelbare schade oplopen. In dat licht gezien, moet u het volgende lezen.

Bedreigingen

Er is nog steeds een rijk geschakeerd aanbod op het gebied van kunst en cultuur in Pijnacker-Nootdorp. Niettemin staat het veld er momenteel niet sterk voor. Zoals eerder gemeld wordt er in Pijnacker-Nootdorp al relatief weinig uitgegeven aan kunst en de voorgenomen bezuinigingen hangen als een zwaard van Damocles boven het hoofd. In een groeigemeente als Pijnacker-Nootdorp is juist steeds meer vraag naar aanbod van culturele activiteiten, maar de instellingen kunnen in het huidige klimaat nauwelijks meer aan deze vraag voldoen. Kaalslag is het mogelijke gevolg. De grootste bedreigingen voor het voortbestaan:

- De gemeente beseft nog te weinig dat kunst en cultuur kernwaarden zijn in de samenleving in Pijnacker-Nootdorp, die een navenante positie zouden moeten innemen in het beleid dat de gemeente voert. Maar de door de achterban geconstateerde betrokkenheid van de plaatselijke politiek, de raadsleden bij kunst en cultuur is laag. Dat is mogelijk (mede) te wijten aan het feit dat veel culturele instellingen in het onzichtbare opereren (de instellingen hebben geen eigen ruimte).
- In het verlengde van het vorige punt: er is veel te weinig ruimte voor repetities, cursussen, opslag, exposities en voorstellingen. Binnen de gemeente zijn er niet voldoende oefenruimten, die door de gemeente verhuurd worden. Oude gebouwen zijn/worden gesloopt, zonder dat daar ruimtes voor terugkomen (de MFA's gaan voorlopig niet door). De verenigingen huren dus voor een deel particulier. Een teruggang in subsidie hakt er dus meteen in en kan niet zoals bij de sportverenigingen met gesloten beurzen plaatsvinden. Bovendien zijn niet alle ruimten even optimaal in de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Er wordt steeds meer geroepen om een ruimte waar de diverse betrokkenen bij elkaar terecht zouden kunnen.
- In variant B van de besparingsmogelijkheden ('inventarisatienota', pag. 20) wordt gesproken over basisvoorzieningen. Het Cultuurplatform vindt het zorgwekkend dat de gemeente zich hierin beperkt tot de bibliotheek, jeugd- en jongerenwerk, peuterspeelzaalwerk, Kwadraad, SWOP en mantelzorgers en vrijwilligers. In onze optiek zijn ook *alle* verenigingen en particuliere aanbieders basisvoorzieningen. Ook zij vangen immers jeugd en anderen op en dragen hierdoor bij aan verbinding met elkaar, sociale cohesie in de gemeenschap.
- Door terugloop van vrijwilligers is het al moeilijk om alle voorzieningen op peil te houden; door voorgenomen bezuinigingen wordt dit alleen maar lastiger, zo niet onmogelijk. Het verminderen c.q. ontnemen van subsidies is sterk demotiverend voor vrijwilligers, die veelal kosteloos veel tijd, energie en eigen middelen inzetten om hun activiteiten uit te kunnen voeren. Door het aangekondigde subsidiebeleid wordt de grens van hun persoonlijke betrokkenheid bereikt.
- Werving van extra financiële middelen naast subsidie wordt 'bestraft' met een korting op subsidie. Ook het maken van reserveringen heeft als gevolg dat er wordt geminderd op de gemeentelijke subsidie (voorbeeld: Vrouwenkoor Cadans meldt dat de leden enige tijd geleden gespaard hebben voor een koorreis naar het buitenland. Er kwam een potje met geld beschikbaar toen de reis niet doorging. De gemeente geeft nu geen subsidie meer totdat het zelf gespaarde geld op is). Naar onze mening zou de gemeente instellingen moeten toestaan activiteiten te ontplooiën om hun financiële ruimte te vergroten zonder hiervoor gekort te worden.

Consequenties 10% bezuinigen

Kunst en cultuur ontvangt nauwelijks één procent van de gemeentelijke begroting. Mede om die reden heeft de groei van kunst en cultuur in Pijnacker-Nootdorp geen gelijke tred kunnen houden met de groei van de gemeente zelf en staat het er nu niet rooskleurig voor. Desondanks wordt er gevraagd om een buitenproportionele 10% te bezuinigen.

NB: als er gekozen zou worden voor variant B moeten de instellingen die ongeveer €600.000 ontvangen, €380.000 bezuinigen hetgeen neerkomt op meer dan 50%!

Het Cultuurplatform heeft de achterban gevraagd wat de mogelijke gevolgen van 10% bezuinigen zijn. Daar is het volgende uitgekomen:

1. Problemen m.b.t. financiële dekking van de meest basale/essentiële exploitatiekosten (huisvesting, onderhoud bezit (zoals instrumentarium, AV-materialen), les en begeleiding e.d.).
2. Problemen m.b.t. investeringen (er kunnen geen professionele docenten worden ingehuurd) en dit leidt tot minder mogelijkheden om de kwaliteit op peil te houden/ te verhogen.
3. Stopzetten van activiteiten (denk aan opluistering bij veel lokale activiteiten als dodenherdenking, Koninginnedag, avondvierdaagse, Verbeelding, Beatrixrun, Sinterklaasintocht, maar ook lesaanbod op scholen).

En indirecte gevolgen van financiële problemen en minder activiteiten zijn:

4. Minder gelegenheid tot ledenwerving (wat weer kan leiden tot subsidievermindering).
5. Minder diversiteit in het aanbod trekt minder bezoekers (en leidt weer tot minder inkomsten).

M.a.w.: 10% bezuinigen zorgt voor een neerwaartse spiraal. Minder activiteiten betekent minder PR en dat betekent weer minder leden en omdat veel van de subsidies voor een deel gebaseerd zijn op het aantal leden, leidt dit automatisch tot nog minder subsidie, wat weer als gevolg heeft dat er nog meer afgestoten moet worden, enzovoorts.

Deze gevolgen zouden moeten worden teniet gedaan door bijvoorbeeld:

Contributie/lesgeldverhoging

Contributieverhoging leidt uiteindelijk tot een situatie waarin de betreffende hobby niet meer bereikbaar is voor mensen met een kleine beurs. Deze ontwikkeling zien we bijvoorbeeld bij muziekscholen, die inmiddels ook steeds meer verdwijnen omdat deze niet kostendekkend meer kunnen werken. Te duur en daardoor slechts bereikbaar voor een veel te kleine doelgroep. Kunst- en cultuurbeoefening wordt zo een elitaire gebeurtenis en dat is niet wat een gemeente moet willen.

Sponsorwerving e.a.

Sponsors werven is steeds moeilijker gebleken in deze tijd van crises en is daarnaast nooit een permanente oplossing. Bovendien is de tendens dat sponsors pas overgaan tot het ondersteunen van andere partijen wanneer zij zien dat ook de gemeente een substantieel deel voor rekening neemt. En de gebruikelijke manier van handelen van de gemeente is te korten op subsidies als er andere geldstromen worden aangeboord.

Kansen en mogelijkheden voor kostenbesparing

Het Cultuurplatform is ervan overtuigd dat er aanzienlijke mogelijkheden zijn om het thema kunst en cultuur binnen de gemeente op een hoger plan te brengen zonder dat dat op de langere termijn per se kostbaarder wordt voor de gemeente. Daarbij spreekt met name het zogenoemde Cultuurhuis-concept zoals dat in Scandinavië tot ontwikkeling is gekomen, het platform aan. Dit gaat uit van het delen van repetitie-, opslag- en uitvoeringsruimtes. Door meerdere verenigingen in een betaalbaar gebouw te plaatsen vindt kruisbestuiving plaats en is zelfs kostenbesparing mogelijk.

Kiezen voor dit concept vraagt om beleid en om een plan voor de middellange termijn. In het licht van de op korte termijn te budgetteren bezuinigingen is die tijd er eenvoudigweg niet. Niettemin wijzen wij op de onderstaande mogelijkheden:

- Het instellen van een depot met daarin materialen als licht- en geluidsinstallaties, mobiele podia, doeken (en evt. decors, rekwisieten, kostuums) kan kostenbesparing opleveren.
- Beter vastgoedbeheer. Kosteloos vanuit de gemeente beschikbaarstellen van ruimtes (gemeentelijke locaties; veel gemeentelijke gebouwen (scholen, sportaccommodaties e.d.), staan structureel geheel of gedeeltelijk op vaste momenten in de week leeg), zodat er geen subsidie betaald hoeft te worden voor de huur van commerciële accommodaties (vergelijk met de indirecte subsidies die de meeste sportverenigingen ontvangen).
- Verhoging OZB of een andere gemeentelijke belasting. Om als gemeente aantrekkelijk te zijn en te blijven moeten er ook op het culturele vlak voldoende activiteiten zijn. Mogelijke nieuwe inwoners selecteren daar ook op. Zeker met kinderen wil men voldoende activiteiten op fietsafstand van het huis. Er zal dus voldoende geld beschikbaar moeten zijn om het aanbod af te stemmen op het aantal inwoners.
- Scholen motiveren (verplichten) alleen extern naar bijdragen te zoeken voor kunsteducatie als deze in de gemeente niet door een instelling wordt aangeboden (lespakketten drama, muzieklessen, etc.); deze instellingen hebben dan een extra potentieel voor nieuwe leden. Denk ook aan naschoolse opvang combinatie met kunst- en cultuurinstellingen.
- Het gezamenlijk organiseren en aanbieden van lessen kan wellicht leiden tot meer mogelijkheden. Voorbeeld: instructie voor instrumentensecties (kleine collectieven) tussen de bestaande lokale muziekverenigingen in Pijnacker en Nootdorp (en misschien ook Delft?) op het gebied van HaFaBra meer gezamenlijk aan grotere gezamenlijke secties aan te bieden (bijv. 1 uur gezamenlijk les per voor het zwaar koper van al deze verenigingen tezamen). Maar ook samenwerking met andere muziekverenigingen/organisaties/ scholen t.a.v. het geven van (algemeen) muziekonderwijs.

- Gezamenlijke optredens met bijv. (facilitaire) ondersteuning van de gemeente organiseren.
- Samenwerking op bestuurlijk/adm.vlak. Misschien kan er door de gemeente ondersteuning worden geboden in de vorm van het aanleveren van programma's, software en expertise.
- Cultuurkrant; met alle info voor in de infomap voor nieuwe inwoners, zodat nieuwe bewoners makkelijk toegang hebben tot kunst- en cultuuraanbieders. Dat levert meer leden op en mede daardoor een goede financiële basis.
- De oprichting van een 'cultuurkoepel'. Die zich richt op:
 - een portaal waar alle informatie op ontsloten wordt;
 - helpt met geldstromen zoeken;
 - helpt met een jaarprogramma (en balanceren van het aanbod);
 - helpt met contracten (bijv. bij professionele inhuur);
 - materiaal verhuur, mogelijk via een 'vraag en aanbod';
 - een contact richting partijen als VNO-NCW, Rotary etc.;
 - bijdrage bij Pijnacker-Nootdorp 'promotions' inleiding.

NB: op langere termijn zou een cultuurkoepel kunnen fungeren als de bestuurslaag van een cultuurhuis, op kortere termijn zou een aantal taken hiervan door het cultuurplatform uitgevoerd kunnen worden.

Advies

Op basis van de hierboven geschetste gevolgen van bezuinigingen met 10% en kansen en mogelijkheden die het cultuurplatform en de achterban zien om cultuurbeleid goed handen en voeten te geven, komen wij met de volgende overwegingen en adviezen m.b.t. de voorgenomen bezuinigingsplannen.

Onze voorkeur gaat uit naar een besluit dat de bestaande aanbieders van kunst en cultuur op korte termijn (2012-2014) in die zin spaart dat ze in staat zijn om later nog levensvatbaar te participeren in een nieuwe kunst- en cultuuropzet binnen de gemeente. Op basis van het aantal inwoners en het ringenmodel van de Vereniging Nederlandse Gemeenten zou de gemeente Pijnacker-Nootdorp een uitgebreid gemeentelijk cultuur- en mediabeleid moeten kennen. Tot op heden is van samenhangend beleid echter geen sprake, maar daar is sterk behoefte aan.

De opzet voor dergelijk beleid zou binnen een jaar gereed moeten zijn en tot stand moeten komen door gemeentelijke inzet van middelen, management- en uitvoeringsondersteuning en in overleg met het Cultuurplatform Pijnacker-Nootdorp. Tot zo lang is een minimale korting (sowieso minder dan 5 %) denkbaar, mits de instellingen daarnaast niet gekort worden als er andere geldstromen worden aangeboord en/of indien het maken van reserveringen en verhogingen van het eigen vermogen worden toegestaan.

Zonder meer 10% korten op kunst en cultuur, zonder dat daar inhoudelijke argumenten aan ten grondslag liggen is buitenproportioneel, onverstandig en brengt de kunst- en cultuurbeoefening in Pijnacker-Nootdorp in gevaar. Het zal ertoe leiden dat een aantal activiteiten stil komt te liggen, en de opstartkosten om die activiteiten in een later stadium nieuw leven in te blazen zijn veel hoger dan de kosten die nu noodzakelijk zijn om de activiteiten in stand te houden. Variant 1 en 2 (van de drie varianten voor bezuinigen op kunst- en cultuurvlak) zijn alleen daarom al ondenkbaar.

De enige mogelijkheid om tot een eerlijke verdeling van de beschikbare middelen te komen, is het heroverwegen en herijken van het subsidiebeleid waarbij allereerst de gemeente duidelijk moet maken waar voor haar de kernwaarden liggen. M.a.w.: wat willen zij ondersteunen? Daarbij geven wij het volgende in overweging:

- De mogelijkheid tot het volgen van lessen, cursussen op kunst- en cultuurgebied verbindt mensen en houdt jongeren van de straat. Het sociale quotiënt stijgt en door de cohesie wordt de buurt veiliger. Deelname van jeugd en met name het vormende element is van grote waarde.
- Voor alle inwoners geldt dat mogelijke deelname aan het verenigingsleven een belangrijk gegeven is. Potentiële nieuwe inwoners wegen de aanwezige lokale culturele activiteiten dicht bij huis mee in de keuze voor de nieuwe gemeente. Dit levert uiteindelijk geld op. Bezuinigen heeft een averechts effect.
- Veel verenigingen op het culturele vlak, die subsidie ontvangen kunnen hun activiteiten ontplooiën door de enorme inzet van vrijwilligers. Vrijwilligerswerk is belangrijk voor de cohesie in de samenleving, zowel voor huidige als voor nieuwe inwoners.

- Subsidie is nu voor kunst en cultuur meestal direct. Het gratis ter beschikking stellen van (gemeentelijke) ruimtes en dan niet betalen van subsidies, dus zoals bij de sportverenigingen in de vorm van een indirecte subsidie is een mogelijkheid die op voorhand aantrekkelijk lijkt om te onderzoeken.
- Het Cultuurplatform ziet in de toekomst mogelijkheden tot een efficiënter gebruik van de financiële middelen door het bundelen van de activiteiten van de verenigingen. Nu wordt subsidie gegeven aan afzonderlijke 'eilanden'. De gemeente zou het voortouw/de verantwoordelijkheid kunnen nemen door het instellen van een 'cultuurkoepel' of 'cultuurhuis'. De individuele subsidieontvangers worden in een dergelijke opzet gestimuleerd om de krachten te bundelen en kostenbesparingen te realiseren. Daarnaast zouden op termijn de diverse kunst- en cultuurorganisaties samen onder één dak, in één gebouw repetities, cursussen, lessen, voorstellingen en exposities kunnen geven.
- Subsidie is nu (groten)deels gebaseerd op het aantal actieve leden, deels op de waardering voor de activiteiten die worden uitgevoerd en het (culturele) belang van de instelling voor de burgers van Pijnacker-Nootdorp. Een aantal instellingen krijgt subsidie vrijwel uitsluitend op basis van de waardering die de gemeente voor de activiteiten heeft, bijvoorbeeld Stichting De Verbeelding.
- De verdeling van de gemeenschapsgelden is zo vrij willekeurig. Om duidelijkheid te scheppen en te komen tot een eerlijke, op argumenten gebaseerde, verdeling van de middelen zou de gemeente eerst een visie moeten ontwikkelen welke activiteiten zij wenst te ondersteunen en waarom.

Conclusie

In de visie van het Cultuurplatform is er dringende noodzaak voor, en zijn er mogelijkheden om op termijn te komen tot een verstandig kunst- en cultuurbeleid. Dit zal de aantrekkelijkheid van Pijnacker-Nootdorp als woon- en werkgemeente vergroten. Dat zal er mede toe leiden dat het de gemeente ook economisch beter af zal gaan.

Dit vergt echter in eerste instantie investeringen; de vruchten ervan kunnen pas later worden geplukt. Maar we zijn er van overtuigd dat dit uiteindelijk veel meer oplevert dan simpelweg snijden op korte termijn.

Graag zijn we bereid onze standpunten nader toe te lichten tijdens het consultatiegesprek op 23 februari.

Cultuur is het échte cement van onze samenleving . . .

**Goed cultuurbeleid
de juiste fundering!**

www.cultuurplatformpn.nl